

Писмо препорука за примену WEP¹ послодавцима у оквиру одговора на COVID-19 пандемију

COVID-19 пандемија озбиљно утиче на људе широм света и све више утиче на Србију, а дугорочне последице још увек нису познате. Утицај је посебно видљив када су у питању послодавци, а преко њих утиче и на њихове запослене, добављаче и купце, те читаву заједницу. Схватамо да је ово изузетно тежак тренутак за ваше пословање, али и за читаво наше друштво.

Због тога, наведеним препорукама желимо да као Координационо тело за родну равноправност Владе Републике Србије информишемо све пословне лидере посвећене промоцији родне равноправности и оснаживању жена у Србији, о повезаности између COVID-19 пандемије и родних неједнакости. Истовремено, полазећи од нашег мандата, желимо да дамо препоруке за могући пословни одговор на кризу коју је пандемија изазвала, а који је усклађен са принципима оснаживања жена УН-а (WEP). Дате препоруке обезбеђују да активности ваше компаније узму у обзир родно диференциране утицаје избијања COVID-19 пандемије и дају адекватне одговоре. Надамо се да ћете бити у могућности да предузмете проактивне мере базиране на WEP принципима које ће вам помоћи да ублажите утицај кризе COVID-19 на ваше запослене, добављаче, купце и целокупну заједницу.

Препоруке се односе на очување радних места у вашој компанији, тржиште које заузимате и заједницу на коју вашим пословањем утичете:

Радно место

- Осигурајте да су сви ваши запослени у могућности да добију релевантне и тачне информације о COVID-19, укључујући његово спречавање, и поделите веб страницу Владе <https://www.srbija.gov.rs/#covid-19> са њима.
- Усвојите колико год је то могуће флексибилне радне аранжмане са пуним платама током кризе COVID-19. Ово укључује флексибилно радно време за родитеље и остале који пружају негу.
- Размотрите и покажите разумевање за чињеницу да приликом рада запослене жене чешће од мушкараца носе терет бриге о члановима породице и домаћинству, истовремено извршавајући своје уобичајене радне задатке. Размислите и, уколико сте у могућности, подржите: флексибилније радно време приликом рада од куће; он лине претплате садржаја које деца запослених могу да користе док им родитељ/и раде; подстакните запослене мушкарце да равноправно поделе неплаћене обавезе бриге са својим партнерима.

¹ Принципи оснаживања жена (WEP), Резултат иницијативе Агенције УН за родну равноправност и оснаживање жена (UN Women) и Глобалног договора УН (UN Global Compact), 2010

Vlada Republike Srbije
KOORDINACIONO TELO ZA
RODNU RAVNOPRAVNOST

British Embassy
Belgrade

United Nations Entity for Gender Equality
and the Empowerment of Women

- Обезбедите адекватну, заштитну личну опрему и размислите о плаћању додатних накнада запосленима који су у већој опасности да се заразе због своје професије (нпр. уколико послујете у здравственом и услужном сектору). Омогућите им адекватно здравствено осигурање и здравствену заштиту.
- Ако ваша компанија запошљава људе који су плаћени по сату (нпр. запослене који обављају послове чишћења, које су чешће жене), а сати им се смањују као последица кризе, размислите о томе да наставите да их исплаћјете као и пре.
- Имајте у виду физичко, ментално и емоционално здравље запослених у ситуацијама кризе и будите свесни да се ризик од насиља у породици повећава ако су жене затворене код куће. Поделите са запосленима информацију да на бесплатној **телефонској линији број 0800-100-600**, запослени могу добити савете у случају насиља у породици, сексуалног злостављања и трговине људима. За више информација о државним службама задуженим за поступање у овим случајевима, упутите их на веб адресу <http://mup.gov.rs/wps/portal/sr/gradjani/saveti>
- У случају да сте принуђени да отпустите запослене, имајте у виду да су запослене жене подједнако хранитељке својих домаћинстава, као и запослени мушкарци. Избегавајте непропорционално отпуштање запослених у случају финансијских тешкоћа компаније због последица кризе.
- Истражите могућности за пружање директне финансијске подршке или услуга категоријама запослених који су посебно озбиљно погођени COVID-19, као што су заражени запослени или запослени са зараженим члановима породице, жртве породичног насиља итд.
- Прегледајте своје планове осигурања и видите да ли би требало извршити њихове ревизије или пружити додатну подршку због COVID-19 пандемије, како би се омогућило женама да приступе репродуктивним услугама, укључујући пре и послепорођајне здравствене или психосоцијалне услуге. Проверите најпре да ли ваше здравствено осигурање покрива здравствене услуге и услуге психосоцијалне подршке за жене пре и након порођаја. Ако је потребно, омогућите додатно осигурање. Ово је посебно важно сада када је здравствени систем преоптерећен због напора да спречи ширење болести.

Тржиште

- Највреднији допринос ваше компаније у решавању проблема са COVID-19 огледа се у пласирању онога што само ви можете понудити како би се задовољиле хитне и новонастале потребе појединача и заједница. Ако ваша компанија производи или је у стању да произведе производе или услуге који могу помоћи у решавању пандемије, осигурајте да жене имају користи од њих (узмите у обзир њихове потребе и интересе).
- Размислите о томе како ситуација са коронавирусом утиче на ваше купце, укључујући жене и размотрите политике пословања које могу бити од користи у

ситуацији кризе. Ако, на пример, ваша компанија пружа финансијске услуге, размотрите негативне утицаје који пандемија COVID-19 потенцијално има на жене које често имају мање имовине и уштећевине од мушкараца, и сада ће им бити потребно више времена за враћање позајмица или кредита.

- Размислите о томе да ли је могуће да током кризе не наплаћујете комуналне услуге угроженим категоријама становништва, међу којима су нарочито жене (онима који су остали без посла или којима је умањена зарада, старијима који су у изолацији и немају могућности да изврше уплату, оболелима и сл.) уколико је то у оквиру ваше делатности (вода, гас, струја, интернет).
- Предузетнице и женска мала предузећа су међу онима које је посебно погодила криза. Да бисте их подржали у време кризе одлучите се, кад год је то могуће, за производе и услуге које пружају жене и подстакните своје пословне партнere или запослене да раде <http://1000zena.rs> и <http://poslovnezene.org.rs>.

Заједница

- Усмерите своје донације у организације или институције које подржавају нарочито угоржене категорије жена, као што су женске невладине организације, прихватилишта, склоништа, сигурне куће или домови за старије особе. Да бисте донирали, можете их директно контактирати, на пример, на office@prihvatiliste.com или carobni.svet@gmail.com, или нам се обратити за помоћ како би вам обезбедили потребне контакте на rodna.ravnopravnost@gov.rs.
- Поделите информације о родно различитом утицају COVID-19 путем својих друштвених мрежа.
- У време када људи посебно помно прате друштвене мреже, користите своје канале да истакнете важан допринос који жене у свим секторима и у оквиру ваше компаније остварују, нарочито у време кризе.

Желели бисмо да чујемо од вас о акцијама које предузимате да одговорите на COVID-19 као део ваше посвећености принципима оснаживања жена. Били бисмо срећни да делимо ваше примере добре праксе путем друштвених мрежа и других канала како бисте инспирисали друге компаније у Србији, али и шире, да следе ваш пример. Желимо да овом приликом искажемо уверење да делимо исте вредности које морамо чувати и неговати и у периодима кризе као што је ова и да ћемо успети да се са њом изборимо, уз узајамну подршку и сарадњу, јер смо у томе заједно.

Примере добре праксе можете послати на мејл адресу Координационог тела за родну равноправност, којим председава потпредседница Владе Републике Србије, проф. др Зорана З. Михајловић: rodna.ravnopravnost@gov.rs.

АНЕКС

Могући родно различити утицаји COVID-19 пандемије

Одговор на COVID -19 подсећа нас на суштински, велики допринос жена на свим нивоима у кризним ситуацијама. Жене имају несразмерно већу улогу у друштвеном одговору на пандемију, имајући у виду да чине већину у здравственом, социјалном и образовном сектору који су у првим линијама одбране. Искуство других епидемија болести показује да се терет неге које већински носе жене, повећава у оваквим ситуацијама, као и њихов ризик од инфекције. На глобалном нивоу, жене чине 70 процената запослених у здравственом и социјалном сектору.² У Србији, у активностима везаним за здравље људи и социјалну заштиту, жене чине 76% запослени.³

Избијање COVID-19 пандемије извесно ће повећати терет неплаћеног рада неге за жене. У Србији жене у просеку обављају 4 и по сата дневно неплаћеног кућног рада и послова неге, што је знатно више него што мушки пратици праведу у оваквом раду (око 2 сата и 5 минута дневно).⁴ Када су здравствени системи преоптерећени, а школе и вртићи затворени, брига о домаћинству, члановима породице, укључујући и терет кућног образовања и бриге око деце која не иду у школу и вртиће, бриге о старијима које треба снабдевати у условима забране изласка из дома, те бриге о болеснима, представља терет који углавном пада на жене.

Жене су теже економски погођене у ситуацијама криза попут ове која је настала због COVID-19, јер се налазе у економски лошијем положају. Жене несразмерно чешће раде у несигурним пословима (привремени и повремени послови, послови са скраћеним радним временом и сл.), попут оних у сектору услуга. Тешкоће, као што је ограничење кретања, могу спречити жене да остваре зараду и задовоље основне животне потребе, како личне тако и својих породица, као што је установљено и током епидемије еболе.⁵

Када су домаћинства изложена стресу, насиље у породици обично расте, као и сексуално злостављање. COVID-19 ће вероватно донети сличне трендове, који ће бити видљиви по окончању пандемије.⁶

Искустава показују да пренапрегнути здравствени системи због различитих здравствених криза, често преусмеравају ограничene ресурсе тако да задовоље пре свега потребе за услугама спречавања ширења заразе и лечења оболелих, па услуге које су такође женама неопходне, укључујући здравствену заштиту пре и после порођаја и доступност контрацепције⁷, остају често недоступне или је због тога приступ услугама сексуалног и

² WHO (2019), Родна равноправност у здравству: Анализа 104 земље

³ Републички завод за статистику, Анкета о радној снази 2019 године: 30.

⁴ Републички завод за статистику, Коришћење времена у Републици Србији 2010. и 2015. године: 29.

⁵ Министарство за социјалну заштиту, род и децу, UN Women, OXFAM, Статистика Сиера Леоне-а (2014). Извештај о мултисекторској процени утицаја родних димензија вируса еболе у Сиера Леонеу.

⁶ IASC (2015). Смернице за интегрисање интервенција родно заснованог насиља у хуманитарној акцији: Сигурност хране и пољопривреде. UNGA A/70/723. Защита хуманости од будућих здравствених криза: Извештај панела на високом нивоу о глобалном одговору на тешке кризе.

⁷ UNGA A/70/723. Защита хуманости од будућих здравствених криза: Извештај панела на високом нивоу о глобалном одговору на тешке кризе; Мера процена (2017). Важност рода у подацима о заразним болестима.

Vlada Republike Srbije
KOORDINACIJSKO TELO ZA
RODNU RAVNOPRavnost

British Embassy
Belgrade

репродуктивног здравља женама отежан.⁸ Слична ситуација се може очекивати и као последица COVID-19 пандемије.

Исто тако, забране путовања могу утицати на запошљавање радника миграната и њихову способност да издржавају породице.

У Србији⁹:

- Жене утроше двоструко више времена на неплаћене послове у домаћинству од мушкараца.
- Жене раде 1 сат дневно више од мушкараца рачунајући укупно плаћени и неплаћени рад.
- У периоду од 5 година за 2,5 сата дневно се повећало време које жене утроше на бригу о сопственој малолетној деци и другим лицима.
- Жене троше око 20% свог времена на неплаћене послове: у урбаним срединама 17,9%, а у руралним срединама 21,1%.
- Утрошак времена на неплаћене послове је смањен и за жене и за мушкарце у периоду од 5 година, али је најмање смањен у руралним срединама: за жене 0,9%, за мушкарце 1,7%. Руралне жене су највише погођене теретом неплаћеног рада и најмање су осетиле позитивне помаке у родној равноправности.
- 96% жена као разлог за скраћено радно време наводи бригу о деци и другим лицима, док само 4% мушкараца тврди то исто. Такође, 7% жена наводи бригу о сопственој деци и другим лицима као разлог неактивности на тржишту рада, док ниједан мушкарц није то навео.
- Две од три жене као разлог за скраћено радно време наводе породичне и личне разлоге.
- Пропуштена зарада услед неплаћеног рада:
  - ✓ месечна нето зарада: жене – 546 ЕУР; мушкарци – 435 ЕУР;
  - ✓ месечна бруто зарада: жене – 755 ЕУР; мушкарци – 600 ЕУР;
  - ✓ годишња нето зарада: жене – 6.560 ЕУР; мушкарци – 5.220 ЕУР;
  - ✓ годишња бруто зарада: жене – 9.060 ЕУР; мушкарци – 7.208 ЕУР
- Укупна годишња вредност неплаћеног рада у оквиру домаћинства износи 9.200 мил. ЕУР, односно 21,5% БДП-а Републике Србије, што је лошији показатељ стања у овој области у Србији у односу на светски просек који износи 9%.

⁸ Smith, Julia (2019). Превладавање 'тираније хитности': интегрисање рода у спремност и реакцију на епидемију болести, пол и развој 27(2).

⁹ Анализа монетарне вредности неплаћеног рада у области стања у Србији, феб 2020, UNW и Лидија Кузманов.